

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Ψαλτος

Βαθείαν θυελλώδη νύκτα, προς όρθρον βαθύν, ο όμβρος εκόπασεν αίφνης, και δαιμονιώδης τυφών, κραταιός άνεμος εφύσησε, κ' έπαυσεν ο κατακλυσμός του νερού, αφού επί τρεις ώρας είχε κάμη να πλεύση όλον το χωρίον εις την κοιλάδα την παράλιον. Ο μέγας χειμάρρος εις το μέσον τής ωραίας λεκάνης, εξεχειλίσε, παρέσυρε δύο γέφυρας, επλημμύρησεν εις όλα τα χαμόγεια και τα σπιτάκια τών πτωχών, κ' έκαμε να κολυμβούν γυναίκες και παιδιά, και κτήνη εις τον καταρράκτην τον βαθύν. Το νερόν υψώθη έως τα πατώματα των πτωχικών οικιών, οι περισσότεροι τών κατοίκων επρόφθασαν να φύγουν εις τα υψηλά και τα μετέωρα. Ό,τι ηδύνατο να διακρίνη τις εις το στίλβον εκείνο σκότος, ήτο μόνον εν χάος πλωτόν. Δεν εφαινετο πλέον άστρον ούτε πούλια, ούτε πετεινός ελάλει, ούτε ωρολόγι εσήμαιεν. Εφαντάζετο τις ότι η νύκτα εκείνη του φθίνοντος Νοεμβρίου δεν έμελλε ποτέ να τελειώση. Αίφνης, περί τα μεσάνυχτα, ηκούσθη μεγάλη, εξωτική κραυγή: – Πι πι πι! πι πι! πι! πι!

Η φωνή εκείνη ήτο ανεξήγητος. Καμμία πτωχή γραία δεν θα ήτο ικανή να φωνάξη, τέτοιαν ώραν, τις πάπιες της, αίτινες, άλλως, θα είχαν ευρεί την χαράν των, και, καθώς εβεβαίωσεν εις χωρικός, όστις έλεγεν ότι ηξεύρει απ' αυτά, βεβαίως «εκοιμώντο πλέουσαι εις το νερόν». Η φωνή, εκτάκτως οξεία, ήτο ίση με τον ήχον δέκα συρίγγων, και δεν ηδύνατο να είνε ανθρωπίνη. Κατά την λογικωτέραν φανείσαν τότε εξήγησιν, αυτός ο άρχων του σκότους είχε τολμήσει να προβάλη το άσχημον ρύγχος του από καμμίαν θυρίδα τού ζοφερού αγνώστου, μέσα εις το υγρόν εκείνο έρεβος, και μη δυνάμενος να κρύψη την μαύρην χαιρεκακίαν του, διότι έβλεπε τους ανθρώπους να πλέουν, ως να είχαν μεταμορφωθεί εις το γένος τών νήσσων, έρρηξε την κραυγήν εκείνην του πικρού σαρκασμού προς την ταλαίπωρον ανθρωπότητα.

*

*

*

Τέλος, μετά μακράς ώρας, μέγας άνεμος τυφών μανιωδώς εφύσησεν. Εσίγησεν ο μονότονος ροίβδος της βροχής, ο βαθύς ρόχθος των κυμάτων αντήχει τώρα από τον λιμένα, και ο φρενιαστικός συριγμός των τροχαλιών, και η βάνουσος κλαγγή των αλύσεων, τας οποίας εξέσυρε κ' έπαιζεν η τρικυμία. Σιμά εις πέντε ή εξ ογκώδη σκάφη, ασφαλώς αραγμένα, να μικρόν κόττερο, νέο σκαρί, εφαινετο να σαλεύη εις τον γνόφον τον βαθύν, ανάμεσα εις το Δασκαλειό, το βραχώδες χθαμαλόν νησίδιον, και εις τον παλαιόν Μώλον, δίπλα εις τα ρηγά, τα απλούμενα εκείθεν των εκβολών τού χειμάρρου. Στιγμήν τινά, όταν ο άνεμος είχε φθάσει εις το έπακρον της λύσσης του, κρότος οξύς ηκούσθη από το κόττερον, όστις εξεχώριζε και από τον ρόχθον των κυμάτων, και από τους συριγμούς των τροχαλιών. Ήτον ως κραυγή αγωνίας.

Δύο ή τρεις θαλασσινοί κατοικούντες εις το παραθαλάσσιον, σιμά εις την προκυμαίαν, είχαν ανοίξει τα παράθυρά των, κ' εκύτταζαν ανήσυχοι τα χειμαζόμενα πλοία. Ούτε ενόησαν τι εσήμαιεν η κραυγή ή ο κρότος αυτός. Ο εις τότε εφώναξε προς τον γείτονά του:

– Ποιός να πάη, καπετάν Στέργιο, να φωνάξη αυτόν τον Μήτηρο, τον νειόγαμπρο; Δεν το βλέπω καλά το κόττερο.

– Ποιός να πάη, καπετάν Νικόλα; απήντησεν απαθής ο Στέργιος.

– Αλοία 'στον καϋμένον τον Φραγκούλα! είπεν ο πρώτος ομιλήσας.

Οι δύο ναυτικοί ήσαν με τα νυκτικά των. Άλλως ήξευραν ότι ο ιδιοκτήτης του μικρού σκάφους είχε συνήθειαν να κοιμάται κατ' οίκον, η δε οικία του δεν είχε το πλεονέκτημα να είνε παραθαλασσία. Το κόττερο ήτον «νέο σκαρί», και ο καπετάνιος του ήτον «νειόγαμπρος». Μόνον υπήρχεν εντός του πλοίου ο σύντροφός του, γέρων ναυτικός, ο Κώστας Φραγκούλας, όστις είχεν έργον να φυλάγη το πλοίον.

Μόλις εξέφερεν ο ονομασθείς Καπετάν Νικόλας τον ελαφρόν εκείνον ταλανισμόν, και ως απάντησις εις το αλοί εκείνο, φοβερός τριγμός και κρότος μετά οξέος συριγμού αντήχησε. Ήτον ως καγχασμός θαλασσίου δαίμονος εις το σκότος. Μέσα εις την πάλην των στοιχείων, και εις τον ποικίλον ορυμαγδόν, άπειρον όμμα και μη εξησκημένον ωτίον, τίποτε δεν θα ηδύνατο να διακρίνει. Μόνον οι δύο πλοίαρχοι, από τα παράθυρα των, πάραυτα ενόησαν και αφήκαν διπλήν κραυγήν.

– Πάει το κόττερο! είπε μετ' αληθούς πόνου ο Νικόλας. Κρίμα 'στο! κρίμα 'ς!

– Τύφλα! είπεν ανάληγτος, αυστηρός τιμητής ο Στέργιος.

*
*

*

Το πρωί, όλοι έμαθαν ότι η τρικυμία εξέσυρε τας αγκύρας του μικρού κοττέρου, και το πλοίον έγινεν άφαντον, μαζί με τον Κώτσον τον Φραγκούλαν, τον μόνον επ' αυτού ναυβάτην. Ευρέθησαν τινές διά να υπάγουν να κράξουν τον πλοίαρχόν του, του οποίου η οικία ευρίσκετο ένα δρομίσκον παραμέσα από την προκυμαίαν αλλ' ήτο αργά πλέον. Απόπειρα είχε γείνη, με μίαν μεγάλην σκαμπαβίαν, με εξ κωπία, να πλεύσωσι προς το νότιον μέρος, εις το στόμιον τού λιμένος, με τον λυσσώντα άνεμον τον πνέοντα από της ξηράς, αλλά δεν ημπόρεσαν να «μπουκάρουν», ήτοι να κατευθυνθώσι προς τα εκεί. Το πλοίον είχε γίνη άφαντον.

Την επαύριον, είχε γίνη ευδία. Δεν υπήρχε πλέον ή μικρά φουσκοθαλασσία κ' ελαφρά πνοή, ομοία με τον πείσμονα γρυσμόν τού μετά κόπου κατασιγασθέντος σκύλου. Όλοι εσυλλυπόυντο τον νεαρόν καπετάν Μήτηρον, και όλοι έκαμνον, όπως συνειθίζουν οι ναυτικοί, ή κατά πρόσωπον, ή όπισθεν τών νώτων, τας αμειλίκτους εκ των υστέρων επικρίσεις των. Βέβαια, ο Μήτηρος ήτο νέος κυβερνήτης. Έως τότε είχε ταξιδεύσει επί χρόνους ως ναύτης εις μεγάλα πέλαγα, με την σκούναν του πατρός του. Επόμενον ήτο να είνε «ατζαμής», και να μην ειξεύρη καλά ούτε από ακτοπλοίαν, ούτε πώς να «σιγουράρη» το πλοίον του εις τον λιμένα, αφού μάλιστα εκοιμάτο κατ' οίκον. Νιόγαμβρος, νέο σκαρί. Αλοία! στον Φραγκούλα.

*
*

*

Ναι, ο Φραγκούλας, ήτον γέρος, και ημπορεί να ήτον σχεδόν ανίκανος. Παράξενος, στραβός, μισοπάλαβος. Αλλοίθωρος, η γυναίκα του. Επί τινα χρόνον έμενεν εις ένα κατώγι, διά ψυχικόν. Επήγαινε με τις βάρκες, εις ψάρευμα ή μικρούς ναύλους, αλλά συνήθως εξενυχτούσε στο κατώγι. Τέλος, όταν έφτιασε το κόττερο ο Μήτρος, όστις ήτο δεύτερος ανεπιός του, τον προσέλαβεν ως τακτικόν συμπλωτήρα, άμα και νηοφύλακα. Προς τί να υποχρεώνεσαι, του είπε, «μπάρμπα», να κοιμάσαι στο ξένο κατώγι; αφού, «καλλίτερα για σένα» σ' έδωξεν η γυναίκα σου; έλα να κοιμάσαι μεσ' το κόττερο, κάτω στην πλώρη, που κάνει μεγάλη ζέστη, ζέφκι, και καλοπερασιά.

*
*

*

Ο καϋμένος, ο Κώτσος, ολίγας ημέρας πριν, είχε συμβή, εις την κηδείαν ενός παλαιού γείτονός του, να εισέλθη εις τον ναόν, ενώ εψάλλετο η νεκρώσιμος ακολουθία. Δεν ήτο τακτικά φιλακόλουθος. Μερικοί τον επείραζαν, και τον έλεγαν «φαρμασώνον». Αλλ' αυτός ήτο εξ ιδιοσυγκρασίας σκωπτικός, ιδιότροπος εν τη ασυνειδήτω φιλοσοφία του. Διήλθεν άνωθεν του χορού, προ των βαθμίδων του βήματος κ' επλησίασεν εις ένα νέον δημοδιδάσκαλον, όστις εσυνείθιζε να ψάλλη, και κατά την κηδείαν αυτήν ίστατο αριστερά, βοηθών τους ιερείς, εις τον στίχον: «Κύριε ανάπαυσον την ψυχήν του δούλου σου», τον οποίον επανελάμβανεν εκ περιτροπής ο ψάλτης. Ο Φραγκούλας αλλοκότως εγέλασε, και είπε με φωνήν σχεδόν ακουστήν:

Ανάθεμα στην ψυχήν του δούλου σου; Τι λες δάσκαλε;

Ο ψάλτης τού ένευσε μόνον να σιωπήση. Και με κυκλοτερές βλέμμα προς τους άλλους, τους εσύστησε να μη δώσουν προσοχήν, διά να μη γίνη χασμωδία.

Ο Φραγκούλας μετ' ολίγον και πάλιν επανέλαβε:

– Τι τους ψαίλνετε; ... Τι τους κάνετε νάνι-νάνι; ... Όλοι στ' ανάθεμα θα πάμε!...

Ο διδάσκαλος και πάλιν του ένευσεν αυστηρώς. Και ο Κώτσος απεμακρύνθη.

*
*

*

Και μετ' ολίγας ημέρας επέπρωτο, ο γέρων ούτος ναυτικός, όστις, την πρωϊαν εκείνην, –τίς οίδε;– με την πένθιμον εκείνην ευθυμίαν του, άλλην πρόθεσιν ίσως δεν είχεν, ειμή να υποδείξη το μάταιον, και το συνηματικόν, και το αγοραϊόν πάσης ανθρωπίνης συνηθείας, ως και αυτής της νεκρωσίμου πόμπης· ο γέρων ούτος, όστις δεν ήτο ειμαρμένον ν' αξιωθή ούτε της εσχάτης παραμυθίας, ούτε της κηδεύσεως, έμελλε να ίδη όλην την φοβεράν, την δαιμονιώδη πομπήν, όλων τών στοιχείων τ' ουρανού, των ανέμων, των κυμάτων την φρικώδη συνοδίαν ορχουμένην μανιωδώς περί την γηραιάν κεφαλήν του, γύρω εις την λευκήν ακτένιστον κόμην του· κ' έμελλεν εν τριγμώ αλύσεων και τροχαλιών και αρμένων, να καταποντισθή εις το κύμα, «άψαλτος, ασαβάνωτος, αμοιρολόγητος». ⁽¹⁾

(1) Byron. *Childe Harold's Pilgrimage* 4, 179

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Στριγγλα Μάννα

Πώς το είχε πάθη, να καταντήση σχεδόν τρελός, κανείς δεν ήξευρεν. Άλλοι έλεγαν ότι του είχε προέλθει από έρωτα· άλλοι έλεγαν ότι, όταν υπηρετεί ως κληρούχος εις το πολεμικόν ναυτικόν, ο κυβερνήτης τού πλοίου, διά μικρόν πταίσμα τού είχεν επιβάλη υπερμέτρως σκληράν και βάρβαρον τιμωρίαν· άλλοι έλεγαν ότι η ίδια η μάνα του τον είχε τρελάνη, με τις στριγγλιές και με τις βλασφήμιες της.

Επήγαινε ανάμεσα για χταπόδια ή για ψάρια με τις βάρκες. Αν του έδιδαν μερίδιον από την άγραν, το έπαιρνε, αν δεν του έδιδαν, δεν εζήτει. Η μητέρα του έτρεχε με τις φωνές εις τα σπίτια των ψαράδων, κ' εζητούσε διά της βίας το μερίδιον· εφώναζεν ότι αδικούσαν το παιδί της — ο Θεός κ' η γης να τους εύρη! Η γυναίκα του βαρκάρη με όρκους διεμαρτύρετο ότι δεν έβγαλεν ο άνδρας της ψάρια· ούτε γαρίδα! Η μητέρα του Ζάχου δεν τα επέστρεφεν αυτά, επειδή πολλάκις είχε καή η γούνα της!

Αυτή η ίδια τον εβίαζε να πηγαίνη με τις βάρκες· αυτή τον ηνάγκαζε να πάη να σκάψη τ' αμπέλι — γιατί δεν είχε να πληρώση μεροκάματα· αυτή τον υπεχρέωνε να κάμνη όλες τις δουλειές. Εκείνος υπέκυπτεν εις την θέλησίν της την υπερτέραν, ως να ήτον ακόμη παιδίον. Και ήτον ως εικοσιπέντε ετών. Τον περισσότερον καιρόν, όταν δεν είχε δουλειά, ή όταν δεν του είχεν εύρη δουλειά η μητέρα του, τον επερνούσε καθηήμενος επάνω εις μίαν πεζούλαν, αντικρύ εις το παραθυράκι της κουζίνας του νέου δημάρχου. Ο νέος δήμαρχος ήτον άγαμος, και είχεν αναλάβη υπό την σκέπη των πτερύγων του την δασκάλισσαν, ως ξένην και απροστάτευτον νέαν, ήτις εκατοικούσεν αντικρύ της οικίας του από τον επάνω δρόμον, παράλληλον της παραθαλασσίας αγοράς, προς την οποίαν έβλεπεν από την άλλην πλευράν η οικία τού δημάρχου. Εκεί, κάτω από τα παράθυρα της νεαρής δασκάλας και αντικρύ της δημαρχικής οικίας, εκάθητο ο Ζάχος μονοτόνως επί ώρας, κ' έπαιζε μονότονους ήχους, σχεδόν άνευ ρυθμού και μέλους με το μπουζούκι του. Εκεί, το δειλινόν θερινής ημέρας, έμελε το άσμα·

Κρέμετ'	η	καπότα	στην
αλυγαριά·	ντέρτι	και	μαράζι
κι' αναπαραδιά!			

Με το άσμα τούτο, και αν εζήτει να ελκύση την προσοχήν των νεαρών γειτονισσών, ακριβή συνείδησιν δεν είχε του πράγματος αλλά μάλλον, Σαούλ άμα και Δαυίδ εις τον εαυτόν του, επροσπάθει διά της μουσικής ταύτης να διασκεδάση την ιδίαν τρέλαν του.

Πλην τότε, καθώς είχεν αρχίσει να τονίζη το άχαρι άσμα, μόλις παρήρχοντο ολίγα λεπτά, και ηκούετο φοβερά οξεία φωνή από το πέραν μπαλκόνι, από την άκρην της σειράς, πέντε ή εξ σπίτια πάρα-πέρα, προς το δυτικόν μέρος.

— Ε! σκασμός! ...έλα γλήγορα!... Η βάρκα καρτερεί...

Ο Ζάχος καταρχάς δεν έδιδε προσοχήν, ή μάλλον δεν αντελαμβάνετο ευκρινώς, κ' εξηκολούθει να παίζη το μπουζούκι του. Ήτο δειλινόν, και ήτον γλυκεία δροσίτσα εις

το μπογάζι εκείνο του δρομίσκου. Με το άσμα του εβανκάλιζε τον μεσημβρινόν ύπνον τής δασκάλας, ήτις είχε κάμη εξετάσεις και απήλαυε την άνεσιν των διακοπών, και με το άσμα του, ως με κέλευσμα, συνώδευε τα πλυσίματα των πιάτων, τα σφουγγαρίσματα, και όλα τ' ανεβοκατεβάσματα της Αμέρσας, της θερααινίδος του δημάρχου, η οποία ξυπόλυτη, ξεσκούφωτη, ξεκάλτσωτη, έκαμνε τις δουλειές της, και δεν εφαινετο να δίδη προσοχήν εις το άσμα και εις τον τραγουδιστήν. Κατεδέχετο μόνον να γελά ενίοτε, όταν άλλες γειτόνισσες επείραζαν διά λόγων τον Ζάχον. Αυτή δεν του είχεν αποτείνη ποτέ τον λόγον.

– Αχ! Ζάχο μου, Ζάχο! έλεγεν η Ακριβω η Ανυφαντίνα. «Όποιος θέλη ν' αγαπήση, θέλει να χασομερήση! ...». Κ' εσένα, πού σ' αφήνει να χασομερήσης η προκομμένη η μάνα σου!

Δευτέρα φωνή ήρχετο από το πέραν μπαλκόνι. Η Ζωγάρα, η μητέρα του Ζάχου, εξηκολούθει να φωνάζη:

– Βρε συ, τίνος το λέω;... Θα τσακιστής από κει γλήγορα ή θα 'ρθω να σου κάμω τα μούτρα σου... μαύρα σαν το μπουζούκι!...

Ο Ζάχος εις απάντησιν εγέλα τον γέλωτά του, τον σκαιόν και θλιβερόν. Η φωνή της μητρός του δεν επενήργει επ' αυτού μακρόθεν. Αλλ' η παρουσία της πλησίον ήτον εξόχως επιβάλλουσα.

Ήτον Αύγουστος μην, καιρός που λαμβάνουν τα μέτρα τους οι άνθρωποι, όσοι μιμούνται τον μύρμηκα, όχι τον τέττιγα, και θέλουν να ξεχειμωνιάσουν. Η Ζωγάρα είχε διαθέσει ήδη τον υιόν της, τον είχε ενοικιάσει, τον είχε βάλη εις αγώγι. Μεγάλες βάρκες θα έπλεαν προς ξύλευσιν και μεταφορά καυσόξυλων ανά τας έρημους ακρογιαλιάς, μακράν του λιμένος, κάτω από τους πευκώνας και τους δρυμούς της νήσου. Εις μίαν απ' αυτές τις βάρκες η Ζωγάρα είχε στρατολογήσει τον Ζάχον. Της εχρειάζοντο καυσόξυλα διά τον χειμώνα.

Σαν είδεν η Ζωγάρα, ότι ο υιός της είχε κωφεύσει εις τας δύο προσκλήσεις της, επήρε μίαν μακράν στραβολέκαν ή μαγγούραν την οποίαν είχε διά στήριγμα εις τας εκδρομάς της ανά τους αγρούς —χρησιμεύουσαν προσέτι και διά να φθάνη τα σύκα εις τα ξεκλώναρα των δένδρων, των ιδικών της, καθώς και των γειτονικών, όσα ευρισκόμενα παρά το σύνορον εσκίαζον το αμπέλι το ιδικόν της— και κατέβη εις τον δρόμον. Ολίγα βήματα, κ' ευρέθη πλησίον του Ζάχου.

– Γκρεμοτσακίσου τώρα, κι' άφσε το μπουζούκι σου! ... Να κάθωνται τρεις νομάτοι να σε καρτερούν εσένα! ... Θα πας για ξύλα, τώρα, είπαμε!... Αυτό δα είναι κοντά στο νου!...

Ο Ζάχος, σαν είδε την μητέρα του, είδε και την μαγγούραν, ήκουσε και την φωνήν της πλησίον εκεί, εσηκώθη, επήρε το μπουζούκι του, κ' έφυγε τρέχων. Επήγε στο σπίτι, εφόρεσε τα ρούχα «της φωτιάς», επήρε το ζεμπίλι του και τα εφόδια και τα σύνεργα, αξίνην και κλαδευτήρι κτλ. , τα οποία είχεν έτοιμα η μάνα του, κ' επήγε να της φέρη ξύλα διά να ζεσταίνεται τον χειμώνα.

*

*

*

Έλεγαν πως τον είχε τρελάνει η μάνα του!... Αυτό το παιδί τής είχε μείνη μόνον... Δύο άλλοι υιοί της είχαν ξενιτευθή εις την Αμερικνήν, εις τον Ειρηνικόν Ωκεανόν, εις την Πολυνησίαν... Είχε στείλη γράμματα εις προξένους και εις αρχάς, εις τας αστυνομίας των αμερικανικών πόλεων του Σικάγου και της Φιλαδελφείας... Δύο ή τρεις άλλοι «σουρτούκιδες», υιοί άλλων μητέρων, είχαν ανευρεθή άλλοτε με τον τρόπο αυτόν. Αλλ' οι υιοί οι δικοί της δεν ανεκαλύφθησαν πουθενά. «Μήτε γράμμα μήτε απολογία». Ούτε φωνή ούτε ακρόασις.

Ο κόσμος έλεγεν, ότι αυτή με την αστοργίαν της τους είχε αποξενώσει, αυτή τους είχε κάμη να σουρτουκέψουν. Είχε δύο θυγατέρας, και ήτον χήρα, και οι υιοί της την είχαν παραιτήσει, κ' έκλαιε και ωδύρετο, κ' «εψήλωνεν ο νους της»! ... Πώς θα τας υπανδρεύσει, πώς θα τας αποκαταστήσει! ... Και τας εβλασφήμει, και τας κατηράτο, να μην είχαν ποτέ γεννηθή, να μη σώσουν να πάνε παραπάνω!...

Και τας υπάνδρευσε καλά... Τας εστόλισε και τας εστεφάνωσε, την μίαν κατόπιν της άλλης... και τας εσκέπασε και τας εκουκούλωσε με το χώμα... «Πήραν την πλάκα πεθερά», πήραν το μνήμα προίκα, το μαύρο χώμα σύντροφο!...

Τα δύο κορίτσια, ως φαίνεται, είχαν γείνη φθισικά, και απέθαναν όπως είχαν γεννηθή η μία δεκαοκτώ μήνας κατόπιν της άλλης... Κ' έτσι η μάνα τους δεν είχε πλέον καϋμόν, πώς θα τας υπάνδρευεν...

Έλεγεν ο κόσμος ότι αυτή τας είχε ψωμοφάγη με την γρίνια, με τη στριγλιά της, με τις βλασφημίες και τις κατάρεις... Κ' αι δύο κόραι ετάκησαν κ' εμαράνθησαν, κ' εκοιμήθησαν βαθειά εις τον τάφον, και δεν ήτο φόβος πλέον να της ζητήσουν προικιά! ... Κι' αυτή τας εμακάριζε, διότι επήγαν, αθώες, εις τον Παράδεισον.

Της είχε μείνη μόνον αυτός ο υιός, ο Ζάχος, τον οποίον αυτή ωνόμαζεν «ο ζουρλός, ο αχαΐρευτος!» Και τον έστελλε διά να κάμνη όλας τας αγγαρείας, και να της φέρη και ξύλα.

Α! αυτός ποτέ δεν θα της εξήτει προικιά.

Η μόνη προίκα του ήτον αυτό το μπουζούκι, με το οποίον, μελαγχολικός Σαούλ, άχαρις Δαυίδ, διεσκέδαζε την τρέλαν του... Πλευα αυτό το έρμιο το μπουζούκι η μάνα του το είχε «αγκάθι στα μάτια της», κ' εσκέπτετο καμμίαν ημέρα να του το πετάξει, να το σφενδονήσει εκεί που, αν ήθελε, ας επήγαινε να το εύρισκε!

Επίστευεν ότι αυτό εμπόδιζε τον Ζάχον να είνε προκομμένος, και τον έκαμνε ανίκανον να εκτελή όλας τας αγγαρείας που ήθελεν αυτή.

Το είχε κρύψει μίαν φοράν ή δύο. Εδίσταζε να το πετάξει όλως διόλου, ή να το σπάσει και να το καταστρέψη... Ίσως να ήτο καλόν διά την Κυριακήν και τας εορτάς· όχι να κάθεται τας καθημερινάς το δειλινόν την ώραν που η Εύα εκρύβη εις τον Παράδεισον σαν εκροτίσθη με τ' αυτιά της – και να τραγουδή την «καπότα στην αλυγαριά» αντικρύ στα παράθυρα τού δημάρχου, διά να γελούν μαζί του η δασκάλισσα, κ' η Ακρίβω η Ανυφαντίνα, κ' η Αμέρσα, κ' ο ίδιος ο δήμαρχος! Το είχε κρύψει, λοιπόν, (διά να μην το παρακάνη) κάτω εις το κατώγι του σπιτιού, την μία φοράν μέσα εις ένα πιθάρι άδειο, με σπασμένον στόμιον, και το στόμιον το εκάλυψε μ' ένα κόσκινον·

την άλλην φορά ανάμεσα εις τα καυσόξυλα, υποκάτω εις τον σοφάν, εις το σκότος και εις την υγρασίαν.

Αλλά και την μίαν και την άλλην φορά ο Ζάχος έψαξε, το ηύρε, εγέλασε μέγαν γέλωτα παράφρονος χαράς· το επήρε πάλιν, και της έφυγε, και ήρχισε «να το ρίχνη έξω», και να τραγουδή την «καπότα στην αλυγαριά».

Τέλος την ημέρα εκείνην κατώρθωσεν αυτή να τον φέρη εις θεογνωσίαν, και τον εκατάφερε να πάη να της κουβαλήση καυσόξυλα, διά να έχη να ζεσταίνεται τον χειμώνα.

*
*

*

Σιμά εις όλα τ' άλλα, ο κόσμος την είχε διά «γρουσουζα» διά «γουρνοπόδαρη». Ήτον απαισία. Άμα επρόκειτο ν' αποπλεύση καμμία βάρκα ή κανένα καΐκι και ο караβοκύρης ή οι σύντροφοι την συνήντων εις τον δρόμον, εγύριζαν οπίσω και ανέβαλλον την αναχώρησιν.

Όταν συνοδία τις ήτον ετοιμή ν' αναχωρήση εις εξοχικήν εκδρομήν, και την εύρισκε καθ' οδόν, έμενε, δεν ανεχώρει. Εάν εξεκίνηει τις δι' εμπορικήν ή άλλην επιχείρησιν, αλλοίμονον αν την εύρισκεν εμπρός του!

Όταν επρόκειτο περί αρραβώνος ή γάμου, και η πεθερά ή η γυναικαδέλφη την εύρισκε μπροστά της, και αυτή της ηύχετο «ώρες καλές!» ω! οι ώρες εκείνες εγίνοντο κακές ώρες, κ' εσήμαινον ότι δεν ήτον «κεσμέτι» να γείνη το μελετώμενον συνοικέσιον!

Όταν μετά δύο ημέρας επέστρεψεν ο Ζάχος από τα ξύλα, αφού τα εξεμβαρκάρισαν, κ' εκουβάλησε κ' αυτός το μερίδιόν του, —η μητέρα του εφρόντισε να είνε παρούσα, καθώς θα έλεγεν η γείτων δασκάλα, εις όλον το ξεμβαρκάρισμα και το μοίρασμα, διά να μην γελάσουν τον Ζάχον και του δώσουν μισό μερδικό— κ' εγέμισε το κατώγι του σπιτιού της μητέρας του, ησθάνθη την ανάγκην τής αναψυχής, και «το έριξε» χειρότερα έξω, αυτός και το μπουζούκι του.

Επί τρεις ημέρας, όχι μόνον παρήκουσεν εις τας διαταγάς της μητρός του, αλλ' ούτ' επαρουσιάσθη εις τους οφθαλμούς της. Είχε δραπετεύσει, είχε ξεπέσει εις άλλην γειτόνων, όπου «δεν έφθανεν η χάρη της». Αυτή τον εκυνηγούσε, και δεν ημπορούσε να τον συμμαζώξη, δεν ημπορούσε να τον ανακάλυψη.

Ούτε ήλθεν εις την οικίαν διά να κοιμηθή την νύκτα. Εκοιμάτο, αυτή δεν ήξευρε πού, εις μικροκαπηλεία, εις τον Απάνω Μαχαλά, ή εις το ύπαιθρον.

Μερικοί εύθυμοι νέοι, οπού έκαμνον θόρυβον εις τις γειτονιές την νύκτα, τον είχαν κάμη «παρέα», και τον έσερναν μαζί τους, διά να τους παίζη την «καπότα στην αλυγαριά», και άλλα τραγούδια. Επί τρεις ημέρας και δύο νύκτας αυτός συνδιητάτο και συνηγελάζετο μαζί τους. Εφαίνετο ότι η συντροφιά εκείνη τον έτρεφε με λωτόν, ότι τον επότιζε το ύδωρ της Λήθης κ' εξέχασεν, ο πτωχός, την μητέρα του.

Τότε η Ζωγάρα έγεινε σκύλα, έγεινε τούρκα, μετενόησε πικρώς διατί να μην το έχη σπάσει, διατί να μην το έχη κάψει στην εστίαν της μίαν ημέραν χειμερινήν το μπουζούκι τού υιού της, αφού τούτο, ως της εφάινετο, τον έκαμνε να χάνη τα μυαλά. Εν τω θυμώ της, δεν υπέφευεν αυτή να χολοσκάνη και να βράζη επί πολύ, όπως άλλαι γυναίκες, μέσα της, αλλά προέβη ευθύς εις γενναίαν απόφασιν.

Το κατάστημα της τότε νεοϊδρύτου στρατιωτικής αστυνομίας ετύγχανε να είνε γειτονικόν, πλησίον εις την οικίαν της. Ιδούσα δύο νεαρούς χωροφύλακας παρά την θύραν του στρατώνος, επλησίασε και τους λέγει:

– Δεν κάνετ' ένα έλεος, παιδιά, έτσι να σας δεχτούν με το καλό οι μανάδες σας — να πάτε να βρήτε κείνον το γυιό μου, τον παλαβό, να του πάρετε κείνο το μπουζούκι απ' τα χέρια του;...

– Το μπουζούκι, είπες κυρά; ηρώτησεν ο ένας.

– Κείνο το μπουζούκι! ... έτσι να σας χαρούν οι μανάδες σας! ... Γιατί σουρτούκεψε και μουρλάθηκε, κ' έχασε το μυαλό του... και δεν μπορώ να τον μαζώξω! ... όλο απ' αυτό το μπουζούκι...

– Καλά κυρά.

Οι δύο νεαροί χωροφύλακες μόνον αφορμήν εξήτουν. Το ν' αρπάσουν δύο ένοπλοι εν πράγμα από τας χείρας ενός αόπλου, δύο φρόνιμοι εν μουσικόν όργανον από τας χείρας τρελού, ακινδύνου μάλιστα τρελού, είνε τόσον εύκολον και τόσον διασκεδαστικόν. — Κ' έτσι το βράδυ εκείνο ο Ζάχος ευρέθη χωρίς μπουζούκι...

Έχασε το όργανον του ο πτωχός τρελός, ο υποχονδριακός Σαούλ, ο ατερπής Δαυίδ, και τώρα κλαίει, άνευ ρυθμού και μέλους, κλαίει μέσα του την συμφοράν του, την οποίαν πικρώς μισοαισθάνεται.

Δεν είχεν υπάγει εις τον Ειρηνικόν Ωκεανόν διά να εύρη τους δύο αδελφούς του, και δεν κατήλθεν υπό την κρύαν πλάκα εις την μαύρην γην, διά να συναντήση τας δύο αδελφάς του. Έμεινε κτήνος άμουσον και άχαρι εις την υπακοήν της μητρός του, διά να της κουβαλή ξύλα, όσον βαστούν οι πλάτες του! Και ως πόσα θα της κουβαλήση ακόμα! Και ως πόσους χειμώνας θα ζεσταίνεται αυτή!

Μόνον μίαν ημέραν της είπε με ήθος πολύ ταπεινόν.

– Δεν λες, μάνα, της Ακρίβως, να πη της Αμέρσας, να πη της δασκάλας, να πη του δημάρχου, κι ο δήμαρχος να πη του αστυνόμου, κι ο αστυνόμος να διατάξη τους χωροφυλάκους, να μου δώσουν το μπουζούκι μου πίσω!

Έβλεπε τάχα, ως τρελός, την ιεραρχικήν άλυσιν, με την οποίαν εφάινοντο να είνε δεμένοι όλοι οι φρόνιμοι; Και ησθάνετο ότι αυτός δεν ήτο απηλλαγμένος από την περίσφιγξιν της αλύσεως ταύτης;

Τίς έμαθεν αν του απέδωκαν ποτέ το άχαρο μπουζούκι, το όργανον της παρηγορίας του;

.....

Μετά καιρόν εγνώσθη ότι ο εις των δύο νεαρών χωροφυλάκων είχε μετατεθή και έλαβε φύλλον πορείας. Ενώ ούτος έμελλε να επιβιβασθή εις πλοίον διά ν' απέλθη εις την Στερεάν, μεγάλη έρις και λογομαχία ήναψε μεταξύ των δύο ομοσκήνων περί της κατοχής του μπουζουκιού. Ο φεύγων επέμενε να το πάρη μαζί του, ο μένων ήθελε να το κρατήσει. Ο δεύτερος εκράτη την κεφαλήν του οργάνου, ο πρώτος ετράβα την ουράν. Ούτος ήτον λίαν θυμώδης και πείσμων, και σφόδρα εξαφθείς έκραξε:

– Το σπάζω καλλίτερα! απ' το παράθυρο το ρίχνω, όχι!... θα το κράτησης εσύ! ...

Και αμ' έπος αμ' έργον. Ο νεαρός ούτος χωροφύλαξ ωμοίαζε με τους αιρετικούς, οίτινες, διότι τους εξέφυγεν, επάνω εις την σειράν της διαλεκτικής των, μια κακοδοξία, εννοούν να εμμείνουν μέχρι θανάτου εις αυτήν, διά να μη χάσουν την φήμην ότι είνε αλάνθαστοι.

Κατ' αρχάς, μάλλον ημιαστεινόμενος και ημιωργισμένος, εξέφερε την απειλήν ταύτην, είτα, διά να μη φανή ότι ματαίως ηπειλεί, ηθέλησε να πραγματοποιήση την απειλήν. Διά σφοδρού κινήματος, απέσπασε το όργανον από τας χείρας του άλλου, χαλαρωθείσας προς στιγμήν από την απορίαν μεθ' ης εκείνος εκύτταζε τον σύντροφόν του, και διά του ανοικτού παραθύρου το εσφενδόνισεν έξω.

Κάτωθεν ακριβώς του παραθύρου του πατώματος, ήτο το σιδηρόφρακτον παράθυρον του ισογαίου, το οποίον εχρησίμευεν ως κρατητήριο. Μία προβατίνα βαθύμαλλος, με τα δύο αρνιά της, τα οποία δεν είχαν ανάγκην να δεθούν διά να μη φύγουν, ήτον δεμένη από τα σίδερα του παραθύρου τούτου, οδηγηθείσα εκεί υφ' ενός των αγροφυλάκων ίσως. Το μπουζούκι, καθώς είχεν εκσφενδονισθή, περιεστράφη επί στιγμήν εις τον αέρα, και είτα έπεσεν ακριβώς επάνω εις την πολύμαλλον ράχιν της προβατίνας, ήτις εβέλασε θρηνωδώς. Το όργανον, εταλαντεύθη προς στιγμήν εκεί επάνω, ημβλύνθη η ορμή της πτώσεως του, κ' έπεσεν εις το έδαφος τόσον μαλακά, ώστε δεν έπαθε τίποτε.

Την ιδίαν στιγμήν εν δεκαετές παιδίον, ο μικρός Αλέξης της Βάσως, της γειτόνισσας, διήρχετο τρέχον εμπροσθεν τού στρατώνος. Είχε ακούσει την ιστορίαν τού μπουζουκιού και ηγάπα πολύ τον Ζάχον, όστις ήτο και αυτός εν μέγα παιδίον. Καθώς είδε το όργανον να πέση, επλησίασεν, έκυψε, το ήρπασεν, έτρεξε πάραυτα εις την οικίαν της Ζωγάρας, κ' εφώναξε τον Ζάχον:

– Να!... έλα πάρε το μπουζούκι σου!

Ο Αλιβάνιστος

Αφού εβάδισαν επί τινά ώραν, ανά την βαθείαν σύνδενδρον κοιλάδα, η θειά Μολώτα, κ' η Φωλιώ της Πέρδικας, κ' η Αφέντρα της Σταματηρίζενας, τέλος έφθασαν εις το Δασκαλειό. Αι τελευταίαι ακτίνες του ηλίου εχρύσωναν ακόμη τας δύο ράχεις, ένθεν και ένθεν της κοιλάδος. Κάτω, εις το δάσος το πυκνόν, βαθεία σκιά ηπλούτο. Κορμοί κισσοστεφεείς και κλώνες χιαστοί εσημάτιζον ανήλια συμπλέγματα, όπου μεταξύ των φύλλων ηκούοντο ατελείωτοι ψιθυρισμοί ερώτων. Ευτυχώς το δάσος ενομίζετο κοινώς ως στοιχειωμένον, άλλως θα το είχε καταστρέψει κι' αυτό προ πολλού ο

πέλεκυς του υλοτόμου. Αι τρεις γυναίκες επάτουν πότε επί βρύων μαλακών, πότε επί λίθων και χαλίκων του ανωμάλου εδάφους. Η ψυχή κ' η καρδούλα των εδροσίσθη, όταν έφθασαν εις την βρύσιν του Δασκαλειού.

Το δροσερόν νάμα εξέρχεται από μίαν σπηλιάν, περνά από μίαν κουφάλαν χλιετούς δένδρου, εις την ρίζαν του οποίου βαθεία γούρνα σχηματίζεται. Όλος ο βράχος άνωθεν στάζει ωσάν από ρευστούς μαργαρίτας, και το γλυκύ κελάρυσμα του νερού αναμιγνύεται με το λάλον μινύρισμα των κοσσύφων. Η θεια Μολώτα, αφού έπιεν άφθονον νερόν, αφήσασα ευφρόσυνον στεναγμόν αναψυχής, εκάθισεν επί χθαμαλού βράχου διά να ξαποστάση. Αι δύο άλλαι έβαλαν εις την βρύσιν, παρά την ρίζαν του δένδρου, τις στάμνες και τα κανάτια, τα οποία έφεραν μαζί των, διά να τα γεμίσουν. Είτα, αφού έπιαν και αυταί νερόν, εκάθισαν η μία παραπλεύρως της γραίας, η άλλη κατέναντι, κι' άρχισαν να ομιλούν.

– Πώς αλγεί 'παπάς; είπεν η Θεια Μολώτα.

Η γραία ήτο ιδιόρρυθμος εις την γλώσσαν της. Ετραύλιζε και απέκοπτεν όχι μόνον συλλαβάς, αλλά <και> τα άρθρα και άλλα μόρια.

– Νύχτωσε, θα 'πω! προσέθηκεν η Φωλιώ.

– Τα, τι λογάτε; επέφερεν η Αφέντρα.

Ευρίσκοντο κ' αι τρεις, από της ημέρας εκείνης του Μεγάλου Σαββάτου, εις τον Αϊ-Γιάννη, στον Ασέληνο. Ήτον έρημον παλαιόν μοναστηράκι. Είχε γνωσθή ότι ο παπα-Γαρόφαλος ο Σωσμένος, εις εκ των ιερέων της πόλεως, θα ήρχετο εις τον Αϊ-Γιάννην, στον Ασέληνον, διά να κάμη Πάσχα εις τους αιγοβοσκούς των αγρίων εκείνων μερών. Αι τρεις αυταί, και τινά άλλα πρόσωπα από την πόλιν, αγαπώντα την εξοχήν, είχαν έλθη, χάριν του Πάσχα, πριν να ξεκινήση ο παπάς. Αλλ' όμως ενύκτωνεν ήδη, και ο παπα-Γαρόφαλος δεν είχε φανή ακόμη.

– Είνε αργοστόλιστος, θα 'πω, επέφερεν η Φωλιώ η Πέρδικα.

– Ναι, είδες πώς αργεί να 'ντυθή; υπέλαβεν ερμηνεύουσα κατά γράμμα τον λόγον η Αφέντρα της Σταματηρίζενας. Και καμμιά φορά βάζει και στραβά την «αλλαή» του.

Ωνόμαζεν ούτω το φελόνιον. Αι τρεις γυναίκες είχαν έλθη από τον Αϊ-Γιάννην, απέχοντα ως τετάρτου της ώρας δρόμον, διά να γεμίσουν τα σταμνιά στο Δασκαλειό, επειδή η μικρά βρύσις του παλαιού ησυχαστηρίου, κάτω από τον ναΐσκον, είχε χαλάσει, και σχεδόν είχε χαθή το νερόν. Έμελλον δε να επιστρέψουν αμέσως εις τον Αϊ-Γιάννην. Αλλά, με την ομιλίαν, αργοπορούσαν.

Τέλος, αι δύο εσηκώθησαν, έκυψαν διά να φορτωθούν τ' αγγεία, και ήσαν έτοιμαι προς αναχώρησιν.

Αλλά την στιγμίν εκείνην, ζωηρά φωνή ηκούσθη από το κάτω μέρος, ανάμεσ' από τα δένδρα.

– Σ' έσκιαξα, θεια Μολώτα! είπεν η φωνή.

Είτα καγχασμός ήχησε, κ' ευθύς επαρουσιάσθη εις νέος υψηλός, αμύστακος, ως δεκαέξ ετών, κρατών κάτω του στέρνου του κάτι ως διπλωμένον και τυλιγμένον πράγμα.

– Α! κακό να μην έχης! έκραξεν η Φωλιώ. Εσύ 'σαι, αρέ Σταμάτη;

Δεν είχε νυκτώσει ακόμη καλά, κ' αι γυναίκες είδαν τα χαρακτηριστικά του, αφού πρώτον είχαν γνωρίσει την φωνήν του. Ήτον ο Σταμάτης το Τρυγονάκι, μάγκας ορφανός παιδιόθεν, καλόκαρδος, βολικός, όστις έζη εκτελών θελήματα ανά την πόλιν. Όταν όμως ήτο πουθενά εξοχικόν πανηγύρι, άφηνεν όλες τις δουλειές του, κ' έτρεχε πρώτος μεταξύ όλων των πανηγυριστών.

– Να, απ' τον Ασέληνο έρχομαι, είπεν ο νέος... φορτωμένος πράμματα, θάμματα... κυττάξετε!

Έθεσε την δεξιάν χείρα εντός του τυλιγμένου πανιού, το οποίον εκράτει, έλαβεν ένα μαύρον πράγμα, και, θέλων να παίξη, το έρριπεν εις την ποδιάν της Μολώτας, ήτις εκάθητο ακόμη επί της πέτρας.

– Α! φωτιά που σ' ε!... έκαμεν αύτη, αναπηδήσασα ορθή, και τινάζουσα την ποδιάν της.

Το πράγμα, το οποίον της είχε ρίψει ο Σταμάτης, ήτο τεράστιος ζωντανός κάβουρας. Ο νέος είχε κατέλθη προ δύο ωρών εις τον Μικρόν Ασέληνον. Ούτως ωνομάζετο ο δυτικός αιγιαλός, μικρά αγκάλη, αντικρύζουσα το Πήλιον. Εκεί είχε γεμίσει το προσόψιον, το οποίον είχε περιζωσμένον εις την μέσην του, από κοχύλια, πεταλίδες και καβούρια.

– Αρέ, ζουρλάθηκες; είπεν αυστηρώς η Αφέντρα. Να κάμης την οικοκυρά να κόψη το αίμα της!

Ο Σταμάτης και πάλιν εκάγχασε.

– Να με συμπαθάς, θεια Μολώτα, είπε. Σα χωριάτης πούμαι, έσφαλα. Θέλησα να σου χαρίσω αυτό το καβούρι, για να κάμης μεζέ απόψε, και με τον τρόπο που σου τώρριξα στην ποδιά σου, σ' ετρόμαξα.

– Δεν τλώου καβούλγια, είπεν η Μολώτα. Θα μεταλάβου!

– Αλήθεια; Τότε, το χαρίζω της Πέρδικας.

– Μεγαλοσαββατιάτικα, καβούρια θα φάω; είπεν η Φωλιώ.

– Τότε, ας το παρ' η Σταματρίζενα, είπεν ο Σταμάτης.

– Να καβουρώσης και κάβουρας να γένης! απήντησεν η Αφέντρα.

– Μωρέ, ευχή που μου δίνεις! είπεν ο Σταμάτης. Ακούς! να ήμουν κάβουρας! Πώς θα περπατούσα τάχα;

– Και άμα είπεν, έκυψε και άρχισε να κάμνη λοξά πατήματα, μεταξύ των τριών γυναικών. Με την κεφαλήν του εκτύπησε το πλευρόν τής Μολώτας, με την πλάτην του έπληξε τον αγκώνα τής Φωλιώς, και με την πτέρναν του επάτησε την γόβα τής Αφέντρας.

Αι τρεις γυναίκες, μισοθυμωμένοι, εγέλασαν.

– Ζουρλάθηκες, βλέπω: δεν είσαι καλά! είπεν η Αφέντρα.

Και σηκώσασα με την αριστεράν χείρα το κανάτι της, εκολάφισεν ελαφρά την κεφαλήν του Σταμάτη, όστις εφάνη να εγοητεύθη.

– Ω! τι δροσιά, μωρέ Σταματρίζενα! είπε. Δώσε μου άλλη μια!

– Πάμε! νυχτώσαμε, έκαμεν εις απάντησιν η Αφέντρα.

Και πάραυτα εξεκίνησαν. Τότε ο Σταμάτης, αφού έδραξε, χωρίς να είπη τίποτε, την μεγάλην στάμναν, την οποία άλλως θα εφορτώνετο η Αφέντρα, εφιλοτιμήθη να τρέξει πρώτος, ως εμπροσθοφυλακή. Εις τον δρόμον άρχισε να διηγείται.

– Να ξέρατε ποιον ηύρα, τώρα, στο δρόμο π' ανέβαινα... πριν σας ενταμώσω στη βρύσι.

– Ποιον ηύρες, είπεν η Αφέντρα. Τον Μπαμπάο, ή τον Αράπη, ή τον Εξαποδώ;

– Ηύρα τον Αλιβάνιστο!

– Αλήθεια; για 'πές μας.

Άμα ήκουσε το όνομα τούτο η θεια Μολώτα, έκαμεν ακούσιον κίνημα, και με δύο βήματα ήλλαξε θέσιν εις τον δρόμον, κ' ετάχθη εξ' αριστερών του Σταμάτη, διά ν' ακούη καλλίτερα, επειδή ήτο κωφή από το εν ους. Ο νέος διηγήθη ότι εις την άκρην του βουνού, όχι μακράν τής ακτής, είχε περάσει από την κατοικίαν του αλλοκότου εκείνου ανθρώπου, όστις από τριάκοντα ετών δεν είχε κατέλθη εις την πόλιν, κ' εμόναζεν εις μίαν καλύβην, ή μάλλον σπηλιάν, της οποίας το στόμιον είχε κτίσει με τας χείρας του. Έβοσκεν ολίγας αίγας, και δεν συνανεστρέφετο κανένα άνθρωπον, παρά μόνον τον Μπαρέκον, τον μέγαν αιγοτρόφον του βουνού, όστις είχε κοπάδι από χίλια γίδια. Εις αυτόν έδιδε το ολίγον γάλα του, λαμβάνων ως αντάλλαγμα ολίγα παξιμάδια, παστά οψάρια, και πότε κανέν τρίχινον φόρεμα ή μάλλινον σκέπασμα.

– Άμα με είδεν, είπεν ο Σταμάτης, έκαμε να κρυφτή. Εγώ έτρεξα κατόπι του, τον εχαιρέτισα, και, για να τον φουρκίσω, άρχισα να τον λιβανίζω μ' αυτήν την πετσέτα, που κουδούνιζαν μέσα οι πεταλίδες... Να, πώς του έκαμα!

Και αποσπάσας την ποδιάν, την περιέχουσαν τα θαλασσινά είδη, από την μέσην του, έκαμε πως λιβανίζει μ' αυτό την θειά Μολώτα, ήτις αφήκεν άναρθρον κραυγήν διαμαρτυρίας.

– Έλα! θα ησυχάσης, βρε πειρασμέ; έκραξεν οργίλη η Αφέντρα.

*
*

*

Εἰς τὸν Αἰ-Γιάννην, ἅμα ἐνύκτωσε, εἶχε φθάσει με ὅλον τὸ ἀσκέρι του, γυναῖκα, παιδιὰ καὶ παραγυιούς του, ὁ μεγαλοβοσκός Γιάννης ὁ Μπαρέκος, καθὼς κι ὁ Κώστας ὁ Πηλιώτης, ἄλλος τσομπάνος με τὴν φαμίλια του, κι ὁ Ἀγγελῆς ὁ Πολύχρονος, με ὅλον τὸ ὄρδινό του. Εἶχαν ἀνάψει μεγάλην φωτιά, κ' ἐκάθισαν εἰς τὸ ὑπαίθριον, παρὰ τὸν βόρειον τοῖχον τοῦ ναῖσκου, καὶ διηγούνται παλαιὰ χρονικά του ποιμενικοῦ κόσμου, κ' ἐκύτταζαν τοὺς ἀστερισμούς καὶ τὴν Πούλια, πότε θα φθάσῃ στὴν μέσην τ' οὐρανοῦ, διὰ νὰ εἶνε μεσάνυχτα, καὶ πότε θα φθάσῃ, εἰς ἐν δυτικὸν σημεῖον, διὰ νὰ φέξῃ. Κ' ἐπερίμεναν τὸν παπὰν, πότε νὰ ἔλθῃ, διὰ νὰ τοὺς κάμῃ Ἀνάστασιν. Ἦτον δε μεσάνυχτα ἤδη, καὶ ὁ παπὰς δὲν εἶχεν ἔλθῃ.

– Καθὼς τ' ὁμολογᾷ ἡ φλάσκα... ἔλεγεν ὁ Ἀγγελῆς ὁ Πολύχρονος.

– Νὰ τῶξερε κανεῖς, νὰ πῆγαινε στὴ χώρα, εἶπεν ὁ Κώστας ὁ Πηλιώτης.

– Ὁ παπα-Γαρόφαλος, ἀν θὰ ῥθῃ με τὸ φεγγάρι, παρατήρησεν ὁ Μπαρέκος. Για κυττάξτε!

Ἐδειχεν ὑψηλά εἰς τὸ βουνόν, ὅπου αἱ κορυφαὶ τῶν δένδρων εἶχαν ἀρχίσει νὰ καταλάμπωνται ἀπὸ τὸ ἀργυρὸν φέγγος. Ἦτο ἤδη περὶ τὸ τελευταῖον τέταρτον.

Τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἐφθασεν ὁ Σταμάτης. Οὗτος προ ὥρας εἶχε γεῖνῃ ἀφαντος, χωρὶς κανεῖς νὰ προσέξῃ εἰς τούτο. Ὁ νέος εἶχεν ἀναβῆ ὑψηλά εἰς τὸ βουνόν, διὰ νὰ κατοπτέυσῃ καὶ ἀκροασθῇ ἀν θὰ ἠκούετο ἢ θὰ εφαινέτο πουθενά ὁ παπὰς.

Ἄμα ἐπέστρεψεν, ἐνεύσεν εἰς τὸν Μπαρέκον καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἐξέλθουν μαζὺ του ἀπὸ τὸ περίβολον.

– Τι τρέχει;

– Ελάτε· κάτι φωνές ἀκούω. Βάζω στοίχημα!...

Ὁ Μπαρέκος καὶ ὁ Κώστας ὁ Πηλιώτης τὸν ἠκολούθησαν, καὶ ἀπεμακρύνθησαν διακόσια βήματα, κατὰ τὸν ἀνήφορον. Ἐκεῖ ἤκουσαν τῶ ὄντι ἤχους τινὰς νὰ ἀνέρχωνται βαθειὰ ἀπὸ τὸ ρεῦμα κάτω, πρὸς τὸ Δασκαλειό καὶ τὸν Ἀσέληνον.

– Τί νὰ εἶνε;

– Βάζω στοίχημα πῶς ὁ παπα-Γαρόφαλος ἔχασε τὸ δρόμο, εἶπεν ὁ Σταμάτης.

– Τί θέλει ἀποκεῖ, κατὰ τὸν Ἀσέληνον;

– Γνώρισα τὴ φωνή του, εἶπεν ὁ Σταμάτης. Θα ἦρθε ἀπὸ τὸν ἄλλον δρόμο, ἀπ' τὰ χωράφια, κ' ὕστερα ἔπεσε μέσα στ' ὁρμάνι, κ' ἐχάθηκε.

*
*

*

Οι δυο βοσκοί κι' ο Σταμάτης, κι' ο Πολύχρονος, όστις έτρεξε κατόπιν των, ανήλθον την οφρύν του βουνού, και απήντησαν διά φωνών εις τας ηχούς τας οποίας ήκουον.

– Ελάτε!... Εδώ είμαστε!... έκραξε με στεντορείαν φωνήν ο Σταμάτης.

– Μα πώς, δεν βλέπουν κοτζάμ φωτιά; είπεν εν απορία ο Πηλιώτης.

– Θα έχουν πέση μέσα 'σε κακοτοπιά, στον ήσκιο του βουνού. Το φεγγάρι δεν ψήλωσε ακόμα.

– Πάω να φέρω το φανάρι! έκραξεν ο Σταμάτης.

Κ' έτρεξε κάτω, εις τον περίβολον του Αϊ-Γιαννιού, οπόθεν επανήλθε μετ' ολίγον φέρων φανάρι αναμμένον. Ο Σταμάτης κρατών τούτο, επροπορεύθη, και οι τρεις άνδρες τον ηκολούθησαν εν μέσω του δάσους. Μετ' ολίγα λεπτά αι φωναί ηκούοντο πλησιέστεραι, και τέλος, εφάνη ο παπάς, ακολουθούμενος από τον ανεψιόν, τον βοηθόν του, σύροντα από την τριχιάν ένα γαϊδουράκι, επάνω εις το οποίον ήσαν φορτωμένα τα «ιερά» του παπά. Αλλά τελευταία όλων εφάνη και μία σκιά, ήτις εφαιnéτο αποφεύγουσα ν' αντικρύση το φως του φαναριού.

– Μπα! έκαμε γελών ο Σταμάτης. Και σιγά προς τον Μπαρέκον εψιθύρισεν:

– Ο Αλιβάνιστος!

– Μεγάλο θάμμα! είπεν ο Μπαρέκος.

*

* *

– Πώς έκαμες, βλοημένε κ' έχασες τον δρόμο; ηρώτησε τον παπάν ο Αγγελής ο Πολύχρονος.

– Μη ρωτάτε... θέλησα να πάω απ' τον άλλο δρόμο,... απ' τα 'Ρόγγια... είπεν ασθμαίνων ο παπάς· ήθελα να ιδώ το χωράφι... είπε να το σπείρη, κείνος ο Ντανάκιας και τ' άφησε άσπαρτο... κ' εγώ χαμπάρι δεν είχα, τόσους μήνες τώρα... Ας είνε καλά ο άνθρωπος... Είχα και δυο τρεις αγιασμούς να κάμω, κ' ενύχτωσα... Καλά που έπεσα κοντά στο καλυβάκι του μπαρμπα-Κόλια εδώ (δεικνύων τον καλούμενον Αλιβάνιστον), και μ' εβοήθησε να βρω το δρόμο! ...Ας έχη την ευχή!

Ο παπα-Γαρόφαλος εδείκνυεν εκείνον, τον οποίον απεκάλει μπαρμπα-Κόλιαν, όστις όμως, ως αληθής σκιά είχεν αρχίσει να γλιστρά όπισθεν των δένδρων, και ν' απομακρύνεται.

Ο Μπαρέκος, τρέξας, τον έδραξεν ισχυρώς από τον βραχίονα.

– Πού πας, μπαρμπα-Κόλια; είπε. Τώρα δε σ' αφήνουμε... τελείωσε! Φέτος θα κάμωμε Ανάστασι μαζί!...

Ο Σταμάτης, μη δυνάμενος να κρατήσει τα γέλοια, άρχισε να κάμνη με το φανάρι το οποίον εκράτει, κινήματα ως να ελιβάνιζε, προς το βάθος εις το μέρος όπου ίστατο το σύμπλεγμα του Μπαρέκου και του μπαρμπα-Κόλια.

Ο γέρον εφαινετο αληθής λυκάνθρωπος. Εφόρει είδος ράσου, απροσδιορίστου χρώματος, και μαύρην σκούφιαν, είχε μακράν κόμην, μαύρην ακόμη, και ψαρά, σγουρά γένεια. Εδυσανασχέτει διότι τον εκράτει με την ρωμαλέαν χείρα του ο Μπαρέκος, κ' ήθελε να φύγη.

– Αφσε με, να ζήσης! Δεν μπορώ!... τι Ανάστασι να κάμω 'γω... τι με θέλετ' εμένα... Εσείς κάμετε Ανάστασι. Με γεια σας, με χαρά σας!... Πάω στο καλύβι μου, 'γω!

Τότε ο παπα-Γαρόφαλος έλαβε τον λόγον·

– Νάχης την ευχή του Χριστού, παιδί μου! Έλα! ... Να πάρης ευλογία! ... Να μοσχοβολήσ' η ψυχή σου! Έλα ν' απολάβης τη χαρά του Χριστού μας! Μην αδικής τον εαυτόν σου! Μην κάνης του εχτρού το θέλημα! ... Πάτα τον πειρασμό! Έλα, Κόλια! Έλα, Νικόλαε, έλα! Νικόλαε μακάριε! Ο άγιος Νικόλαος να σε φωτίση!

Ο μπάρμπα-Κόλιας ήθελε να έλθη, αλλ' εντρέποντο. Επαραξενεύετο πολύ. Θα επεθύμει να τον απήγον διά της βίας.

Ο Μπαρέκος, ως να είχεν εισδύσει εις τα ενδόμυχα τής ψυχής του, έκραξε τους δύο άλλους βοσκούς πλησίον του. Ούτοι, ημιπαίζοντες, ημισπουδάζοντες, έβαλαν τας χείρας των εις τους βραχίονας και τας ωμοπλάτας του Κόλια. Εν πομπή και παρατάξει τον απήγαγον, κάτω νεύοντα, επιθυμούντα ν' ακολουθήση, και τείνοντα ν' αποσκιρτήση.

*

* *

Όταν έφθασαν εις τον Αϊ-Γιάννην, παράδοξον πράγμα συνέβη. Η θεια Μολώτα, καθώς εκάθητο έξωθεν του ναού, άμα είδε τον Κόλιαν, εταράχθη νευρικός, εστράφη βιαίως προς τον τοίχον του ναού. Η Αφέντρα, ήτις ήτον στο πλάγι της, την είδε, και ενόησεν ότι κάτι συνέβαινε·

– Τι έχεις, θεια Μολώτα;

Η γραία τής ένευσε να σιωπήση. Εν τωσούτω, αφού η συνοδία επροχώρησεν εις το κέντρον του περιβόλου, η Μολώτα έρριψε πλάγιον βλέμμα προς το σύμπλεγμα των ανδρών, κ' εκατέβασε χαμηλά την μαύρην μανδήλαν της, έκρυψε τα οφρύδια, τους κροτάφους, και με τα τσουλούφια της κόμης της, και με τα κλωνιά της μανδήλας, εκάλυψε το κατωσάγονον και τα μάγουλα.

Η Αφέντρα την εκύτταζε με άπληστον περιέργειαν.

– Τί έπαθες, θειά Μολώτα; ηρώτησε και πάλιν.

– Σώπα, σ' λένε! εψιθύρισεν η Μολώτα.

Ευθύς τότε ο παπάς εισήλθεν εις τον ναΐσκον, τον οποίον ο Σταμάτης, από την ημέραν, πριν να πάγη ακόμα διά πεταλίδας και καβούρια, είχε στολίσει με δάφνας και μυρσίνας, και όστις ήστραπτεν από κοσμιότητα και καθαριότητα.

Ο ιερεύς έβαλεν Ευλογητόν, και μαζί με τον ανεψιόν του άρχισε να ψάλλη το «Κύματι θαλάσσης». Η Αφέντρα, η Φωλιώ, κ' αι γυναίκες και τα θυγάτρια των ποιμένων, εισήλθον εις τον ναόν, κ' εκόλλησαν πολλά κηρία εις τα μανουάλια.

Η Μολώτα έμενε παραπίσω. Ήθελε να ιδή αν ο μπαρμπα-Κόλιας, ο Αλιβάνιστος, θα εισήρχετο εις τον ναόν ή όχι. Ο Κόλιας καταρχάς επέμενε να μένη έξω, επί προφάσει ότι θα εβοήθει τους δύο παραγνιούς του Μπαρέκου εις το σούβλισμα και ψήσιμον των αρνίων, διά τα οποία ετοιμάζαν μεγάλην φωτιάν. Ο Μπαρέκος όμως εφοβήθη μήπως «το στρίψη», και τον εβίασε να εισέλθη εις τον ναόν μαζί του, λέγων ότι «ο μουσαφίρης δεν κάνει 'πηρεσία».

Τότε η Μολώτα έμεινε απ' έξω, μισοκρυμμένη εις τον παραστάτην της θύρας του ναού και κυττάζουσα λαθραίως μέσα. Όταν εβγήκαν όλοι λαμπαδηφορούντες εις το ύπαιθρον, διά να κάμουν Ανάστασιν, αυτή απελθούσα εκρύβη εις την βορειανατολικήν γωνίαν, σιμά εις την θυρίδα τής Προσκομιδής. Εκείθεν ήκουσε κι' αυτή το «Χριστός ανέστη».

Όταν το πλήθος εισήλθε πάλιν εις τον ναόν, με το «Αναστάσεως ημέρα», το γοργόν εμβατήριον, η Αφέντρα της Σταματηρίζενας έμεινε παραπίσω και ήλθε πλησίον τής Μολώτας.

- Γιατί δεν έρχεσαι μέσ' στην εκκλησιά; της είπε. Λεχώνα είσαι;
- Σύλε, πιδί μ', ακούσης καλό λόγο· της είπεν η Μολώτα. Άφσ' εμένα.
- Μα τί έχεις;
- Τίποτα.
- Επέμεινε.
- Θα μου πης τί έχεις;

Η γραία ανένευσε, και απεμακρύνθη απ' αυτής. Η Αφέντρα ηναγκάσθη ν' απέλθη. Μετ' ολίγην όμως ώραν, όταν άρχισεν ο Ασπασμός, η Μολώτα επλησίασεν εις την θύραν του ναού, κ' ένευσε εις την Αφέντραν να εξέλθη. Την έφερεν εις την ιδίαν και πριν θέσιν, αριστερόθεν του ναού.

- Τώρα, εγώ πώς θα μεταλάβου; της λέγει.
- Γιατί; τί τρέχει;
- Τώρα, δε φιλούν Βγαγγέλιο κι Ανάστασι;
- Ναι.

- Πώς να πάω 'γω ν' ανησπαστώ;
- Πώς θα πας; Με τα ποδάρια σ', είπεν η Αφέντρα.
- Είδες κείνον άθλωπο;
- Ποιόν;
- Κόλια;
- Τον Αλιβάνιστο; Ε, τί;

Η Μολώτα έκυπεν, εταπείνωσε την φωνήν και είπε:

– Σαν ήμουν εγώ μικλό κολίτσι, αυτός μ' ήθελε γυναίκα. Πλιν αλλωστήσω, κι πιαστή φωνή μου, μ' ήύλε σουλουπώματα, πηγάδι, στενό σοκάκι, μ' ε... (έκυπεν εις το ους της Αφέντρας, κ' εψιθύρισε με φωνήν μόλις ακουομένην) μ' εφίλησε...

Η Αφέντρα έπνιξε βαθύν, αργυρόηχον γέλωτα. Η γραία επανέλαβε:

– Πατέλας δεν τον ήθελε γαμπλό. Πήλα άλλον. Χήλεψα. Αυτός, είπαν, πήλε καϋμό, πήγε βουνά, αγλίεψε, δεν πάτησ' εκκλησιά... Εγώ έχω το κλίμα.

Η Αφέντρα ενόησεν αμέσως την απλοϊκήν ευσυνειδησίαν της γραίας.

– Ε, καλά, είπε· να που τον ήύρες τώρα, στην Ανάστασι. Ωρα του Ασπασμού, της αγάπης είναι. Να σχωρεθής, να το πης του παπά, και θα σ' αφήση να μεταλάβης.

*
*

*

Η Μολώτα ηκολούθησε κατά γράμμα την συμβουλήν τής Αφέντρας. Εισήλθεν εις τον ναόν, ησπάσθη το Ευαγγέλιον και την Ανάστασιν, είτα εξήτησε συγχώρησιν από τον Κόλιαν.

Ακολούθως, την ώραν του Κοινωνικού, επλησίασε μαζί με τας άλλας γυναίκας εις την βορείαν πύλην του ιερού, όπου ο ιερεύς ανέγνωσεν επί των κεφαλών των την συγχωρητικήν ευχήν, ενώ ο μικρός ψάλτης εμινύριζε το «Σώμα Χριστού μεταλάβετε».

Μετά την Απόλυσιν, άμα οι άνδρες εξήλθον, ο Σταμάτης συναντήσας τον Κόλιαν τον εχαιρέτισε:

– Χριστός ανέστη, μπάρμπα-Κόλια! Καλή ώρα ήτον που σ' ήύρα χτες.

Και ο γέρων ερημίτης απήντησεν:

– Αληθώς ανέστη, βρε! Δεν είμαι αλιβάνιστος!